

UUDEN OSAAMISEN LUKIO

– Rohkea, avoin ja yhteisöllinen

Uuden osaamisen lukion malli on syntynyt osana Valtakunnallisen YES ry:n koordinoimaa ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaa YES – Lukiot työelämään-hanketta. Hankkeessa oli mukana 17 lukiota eri puolilta Suomea, jotka rakensivat vuosina 2016–2018 työelämälähtoisempää lukiokoulutusta muun muassa kehittämällä ja pilotoimalla erilaisia konkreettisia malleja lukioiden työelämäyhteistyöhön.

LUKIJALLE

Mikä on lukiokoulutuksen rooli nuorten tulevaisuuden osaamisen kehittämisessä? Millaista osaamista tarvitaan ja miten nuori voi hankkia tätä osaamista? Mikä on lukion rooli alueellisena tai yhteiskunnallisena toimijana?

Vastaus näihin kysymyksiin on **uuden osaamisen lukio**, joka antaa lukiolaisille vahvan yleissivistyksen ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavaa laaja-alaista osaamista sekä tarjoaa hyvän pohjan jatko-opinnoille. Uuden osaamisen lukio on yrittäjämäinen – siellä yrittäjyyskasvatus on osa arkea.

Lukiokoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja yleissivistys. On kuitenkin hyvä muistaa, että yleissivistyksen luonteeseen kuuluu se, että se elää ajassa. Yleissivistys on niitä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan elämässä pärjäämisessä. Yleissivistyksessä on myös eri ulottuvuuksia. Puhutaan tiedollisesta ja taidollisesta sivistyksestä sekä ns.

sydämen sivistyksestä. Työelämä- ja yrittäjyystaidot eivät ole vastakohta yleissivistykselle; ne ovat osa sitä.

Uuden osaamisen lukion tarkoitus on vastata maailman muutokseen ja valmistaa lukio-opiskelijoita työelämään, yrittäjyyteen ja elämään ylipäänsä. Puhumme paljon työn muutoksesta ja jopa sen tuomista uhkakuvista. Tulevaisuuden työelämässä on kuitenkin sekä tuttuja että uudenlaisia elementtejä. Olennaista on se, että tulevaisuuden työelämässä korostuu uudenlainen osaaminen.

Tämä käsikirja esittelee uuden osaamisen lukion mallin. Se on visio tulevaisuuden lukiosta, joka syntyi YES – Lukiot työelämään-hankkeen palvelumuotoiluprosessin tuloksena. Käsikirja on tarkoitettu sinulle lukion rehtori, opettaja tai opinto-ohjaaja, ja voit lähteä sen avulla kehittämään lukiosi toimintakulttuuria sekä poimia omaan työhösi käytännön toteutusmalleja.

Käy poimimassa konkreettisia malleja lukion kehittämiseen osoitteessa tralla.fi/uuden-osaamisenlukio

Uuden osaamisen lukio – Rohkea, avoin ja yhteisöllinen

Julkaisija: YES – Lukiot työelämään -hanke, Valtakunnallinen YES ry

Kirjoittajat: Elli-Noora Lassy ja Sanna Lehtonen

Taitto: ABCC Oy

Painopaikka: Libris 2018

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Terveisin,

Sanna Lehtonen
Valtakunnallinen YES ry

**YES on
Suomen merkittävin
yrittäjyyskasvatuksen
asiantuntijaverkosto,
joka tukee ja
valmentaa opettajia
yrittäjyyskasvatuksessa
ja toimii alueellisen
yrittäjyyskasvatustyön
rakentajana ja yhteistyön
kehittäjänä.**

SISÄLTÖ

Mikä on uuden osaamisen lukio?	6
Miksi uuden osaamisen lukiota tarvitaan?	8
Millainen on uuden osaamisen lukion toimintakulttuuri?	10
Mitä yhteistyö uuden osaamisen lukiossa on?	12
Uuden osaamisen lukion mahdollisuudet	14
Uuden osaamisen lukio -malli	16
Haasteita lukiokoulutuksen kehittämisen tiellä – Onko niitä?	18
Road map uuden osaamisen lukioon	20
Nappaa tästä uuden osaamisen lukion parhaat käytänteet!	22
Muita hyviä esimerkkejä	26
YES – Lukiot työelämään -hanke	28
Uuden osaamisen lukion mallinnus palvelumuotoilun avulla	30

MIKÄ ON UUDEN OSAAMISEN LUKIO?

Uuden osaamisen lukion malli on syntynyt YES – Lukiot työelämään -hankkeen tuloksena. Se tiivistää visiomme tulevaisuuden lukiosta.

Uuden osaamisen lukio vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin ja antaa opiskelijoille valmiudet jatko-opintoihin, työelämään ja yrittäjyyteen.

Uuden osaamisen lukio toimii arjessaan yrittäjämäisesti. Se on verkostoitunut ympäröivään yhteiskuntaan, tekee aktiivisesti yhteistyötä muiden kanssa ja mahdollistaa lukiolaisten ja lukion henkilökunnan osallistumisen arjen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Uuden osaamisen lukio kehittää opiskelijoiden tietoja ja taitoja laaja-alaisesti, sallii yksilölliset oppimispolut ja edistää avointa ja aktiivista yhteisöllisyyttä.

Uuden osaamisen lukio on oppimisen ekosysteemi, jossa opitaan yhdessä muiden kanssa monimuotoisissa oppimisympäristöissä. Opittavia kokonaisuuksia tarkastellaan laaja-alaisesti, rajoja rikkoen ja eri oppiaineita yhdistäen. Opittavaan tietoon ja sen lähteisiin suhtaudutaan kriittisesti ja arvioiden.

Opiskelija rakentaa oppimaansa aikaisemman tiedon pohjalle ja kerryttää osaamistaan monipuolisesti. Tärkeää on myös opintojen merkityksellistäminen. Uuden lukion opiskelija on empatiakykyinen, hänellä on hyvä itsetunto ja hän tunnistaa omat vahvuutensa sekä hyödyntää ja kehittää niitä. Itsensä johtaminen, vuorovaikutus-, tiimi- ja yhteistyötaidot yhdistettynä

tiedolliseen osaamiseen mahdollistavat menestyksen opinnoissa.

Opetuksessa hyödynnetään yrittäjämäisiä opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä. Uuden osaamisen lukiossa jokainen lukiolainen tutustuu työelämään TET-jaksoilla, joita on tarjolla jokaisella vuosikurssilla. Uuden osaamisen lukio tunnustaa myös muualla hankitun osaamisen. Oppimista tapahtuu koulun ulkopuolella työelämässä tai esimerkiksi harrastuksissa.

Lukio käy aktiivista vuoropuhelua työelämän kanssa ja huomioi työelämän teemat opetuksessa. Vastaavasti lukio tarjoaa työelämälle tuoretta näkökulmaa ja monipuolista osaamista. Yhteistyö työelämän kanssa on jatkuvaa, tavoitteellista ja sitä suunnitellaan yhteistyössä. Parhaimmillaan työelämäyhteistyö kehittää sekä työelämää että lukioita. Uuden osaamisen lukio on oman alueensa aktiivinen kehittäjä ja elinvoimaisuuden vahvistaja.

Uuden osaamisen lukio lisää ymmärrystä yrittäjyydestä. Se antaa lukiolaiselle tietoa yrittäjyydestä ja mahdollistaa kosketuspintoja yrittäjyyteen. Uuden osaamisen lukiossa on tarjolla yrittäjyyteen liittyviä opintoja sekä mahdollisuuksia kehittää yrittäjämäisiä valmiuksia.

UUDEN OSAAMISEN LUKIO...

- ...kehittää opiskelijoiden laaja-alaista osaamista
- ...antaa opiskelijoille valmiudet jatko-opintoihin, työelämään ja yrittäjyyteen
- ...rakentaa siltoja työelämään, yrityksiin ja muihin oppilaitoksiin
- ...toimii suunnitelmallisesti yhteistyössä lukion ulkopuolisten tahojen kanssa
- ...tekee rohkeasti kokeiluja ja kehittää toimintaansa
- ...edistää yksilöllisiä oppimispolkuja
- ...merkityksellistää opittua
- ...on yhteisöllinen ja osallistava.

UUDEN OSAAMISEN LUKIO EI...

- ...ole vastakohta laajalle yleissivistykselle
- ...asetta oppiaineita vastakkain
- ...ole este jatko-opintovalmiuksien kehittymiselle
- ...laske opetuksen laatua
- ...haittaa ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista.

MIKSI UUDEN OSAAMISEN LUKIOTA TARVITAAN?

Tulevaisuutta on hankala ennustaa. Se, mitä jo tiedämme esimerkiksi työelämän muutoksesta, tarkoittaa tulevaisuuden osaamistarpeen muutosta ja monipuolistumista. Isoimpia työn tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat työn muutos, globalisaatio, digitalisaatio ja tarve jatkuvaan oppimiseen.

Tulevaisuuden muutosvoimien vuoksi lukiokoulutuksen tulee antaa opiskelijoilleen työelämässä tarvittavaa osaamista. Sisällöllisen osaamisen lisäksi tarvitaan yrittäjämäisiä valmiuksia.

Uuden osaamisen lukio antaa opiskelijalle hänen tulevaisuudessa tarvitsemaansa laaja-alaista osaamista sekä valmiuksia jatkuvaan oppimiseen.

TULEVAISUUDEN MUUTOSVOIMAT

1 TYÖN MUUTOS

Työtehtävät ja työn tekemisen tavat ovat olleet muutoksen alla, ja muutos jatkuu edelleen. Vanhoja, tuttuja ammatteja ja työtehtäviä on hävinnyt ja uusia on tullut tilalle. Myös työsuhteiden laatu on muuttunut, kun perinteisen palkkatyön rinnalle on tullut muita vaihtoehtoja, kuten osa-aikayrittäjyyttä tai projektityötä. Yrittäjämäistä asennetta tarvitaan niin yrittäjänä kuin työntekijänäkin.

2 GLOBALISAATIO

Globalisaation myötä maailma kutistuu: ihmisten, ideoiden, palveluiden ja tavaroiden liikkuvuus on arkipäivää. Työtä tehdään yhä enemmän kansainvälisesti. Murrokset ja erilaiset ilmiöt toisella puolella maapalloa vaikuttavat myös meidän toimintaympäristöömme, kuten talouteen ja työhön.

3 DIGITALISAATIO

Digitalisaatio on tarkoittanut toisaalta tiettyjen työtehtävien katoamista, toisaalta aivan uusien työtehtävien syntymistä. Digitalisaatio mahdollistaa aiempaa laajemman verkostomaisen työskentelyn ja mahdollistaa uusia työn tekemisen muotoja. Lisääntyvä teknologia avaa mahdollisuuksia uudelle toimintatavoille.

4 JATKUVA OPPIMINEN

Tulevaisuuden työelämässä korostuu osaamisen lisäksi se, mitä työntekijä on valmis oppimaan. Oman osaamisen kehittäminen on jatkuva, elinikäinen prosessi, johon tulee saada valmiuksia ja innostusta jo koulusta.

MILLAISTA TYÖN TULEVAISUUTTA HALUAMME?

Työn muutoksesta puhuttaessa puhutaan useasta asiasta: työn sisällön, työtapojen, työnantaja-työntekijäsuhteen, osaamistarpeiden ja työn yhteiskunnallisen merkityksen muutoksesta. Työ on muuttunut toki aiemminkin esimerkiksi kaupungistumisen ja teollistumisen myötä. Tällä hetkellä meitä puhuttaa digitalisaatio, erityisesti tekoäly ja tietotyön automatisointi sekä alustatalouden mukanaan tuomat uudenlaiset tavat organisoida työtä.

Työn tulevaisuuteen liittyy paljon epävarmuutta esimerkiksi koneille siirtyvien työtehtävien ja uusien työtehtävien määrän suhteen. Epämääräisyyttä lisää se, että vaikka uusia toimintatapoja syntyy, vanhat eivät kokonaan poistu. Siksi tulevaisuudessa saattaa olla sekä itseorganisoituvia verkostomaisia yhteisöitä että hierarkkisia organisaatioita tai säännöllistä palkkatyötä tekeviä ja projektinomadeja. Työn muutosta kannattaakin ajatella työn muovaamisen ja monipuolistumisen kautta.

Työ ei maailmasta lopu. Uusia työtehtäviä syntyy vanhoja muovaamalla, viheliäisten ongelmien ratkaisusta ja toimintamalleja muuttamalla. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää energiajärjestelmän uudistamista. Kiertotalouden toimintamallit luovat uutta työtä esimerkiksi huollon, korjaa-

misen ja tuotteiden suunnittelun pariin. Uusi teknologia, kuten synteettinen biologia, luo samoin uusia mahdollisuuksia ja työtehtäviä.

Koulutus antaa pohjan oppia lisää ja kehittää omaa osaamistaan, mutta oppiminen jatkuu läpi elämän. Tulevaisuudessa työssä, harrastuksissa ja vapaa-muotoisissa luku- tai pohdintapiireissä oppiminen korostuu. Nykyhetkessä kannattaa panostaa itsensä tuntemukseen, ajan- ja elämäntapaansa, ihmistaitoihin, systeemiajatteluun ja oppimaan oppimiseen.

Työn murros ei mene yhdessä yössä ohitse. Siksi on hyödyllistä pohtia, mitä kaikkea haluaa tehdä isona ja mistä haluaa aloittaa, sen sijaan, että miettisi, mikä minusta tulee isona. Pohdinnan voi aloittaa miettimällä, millainen on minun toivomani tulevaisuus ja tunnistamalla sieltä työtehtäviä. Ja kannattaa pitää mielessään, että perinteisetkin ammatit saattavat saada uusia piirteitä.

Nyt on siis oleellista kuvitella toivottavaa tulevaisuutta ja keskustella siitä muiden kanssa. Keskustelussa tulee ottaa huomioon nykyiset trendit, mutta ei jäädä niiden alle. Työn murros saattaa tuntua ahdistavalta, mutta se on samalla valtava mahdollisuus muokata työelämää sellaiseksi, että se tuottaa hyvinvointia planeetan rajoissa.

Mikko Dufva

Tulevaisuusasiantuntija | Sitra

MILLAINEN ON UUDEN OSAAMISEN LUKION TOIMINTAKULTTUURI?

Uuden osaamisen lukion toimintakulttuuri on yrittäjämäinen. Yrittäjämäinen toimintakulttuuri on yhdessä tekemistä, tavoitteiden asettamista toiminnalle, pedagogisia valintoja ja konkreettisia työkaluja.

Uuden osaamisen lukiossa rehtori, opetushenkilöstö ja lukiolaiset rakentavat yhdessä toimintakulttuuria eli lukion arkea sekä osallistuvat päätöksentekoon ja toiminnan kehittämiseen. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaa avoimuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden periaatteet.

Avoimuus näkyy lukion toimintakulttuurissa niin, että siellä sallitaan kokeilut ja epäonnistumiset sekä laajennetaan yhteistyöverkostoja. Yhteisöllisyys syntyy yhdessä tekemällä. Yhteisöllisyyttä voi synnyttää lukion tapahtumien ja toiminnan sekä yhteistyöhön kannustavien opetusmenetelmien kautta.

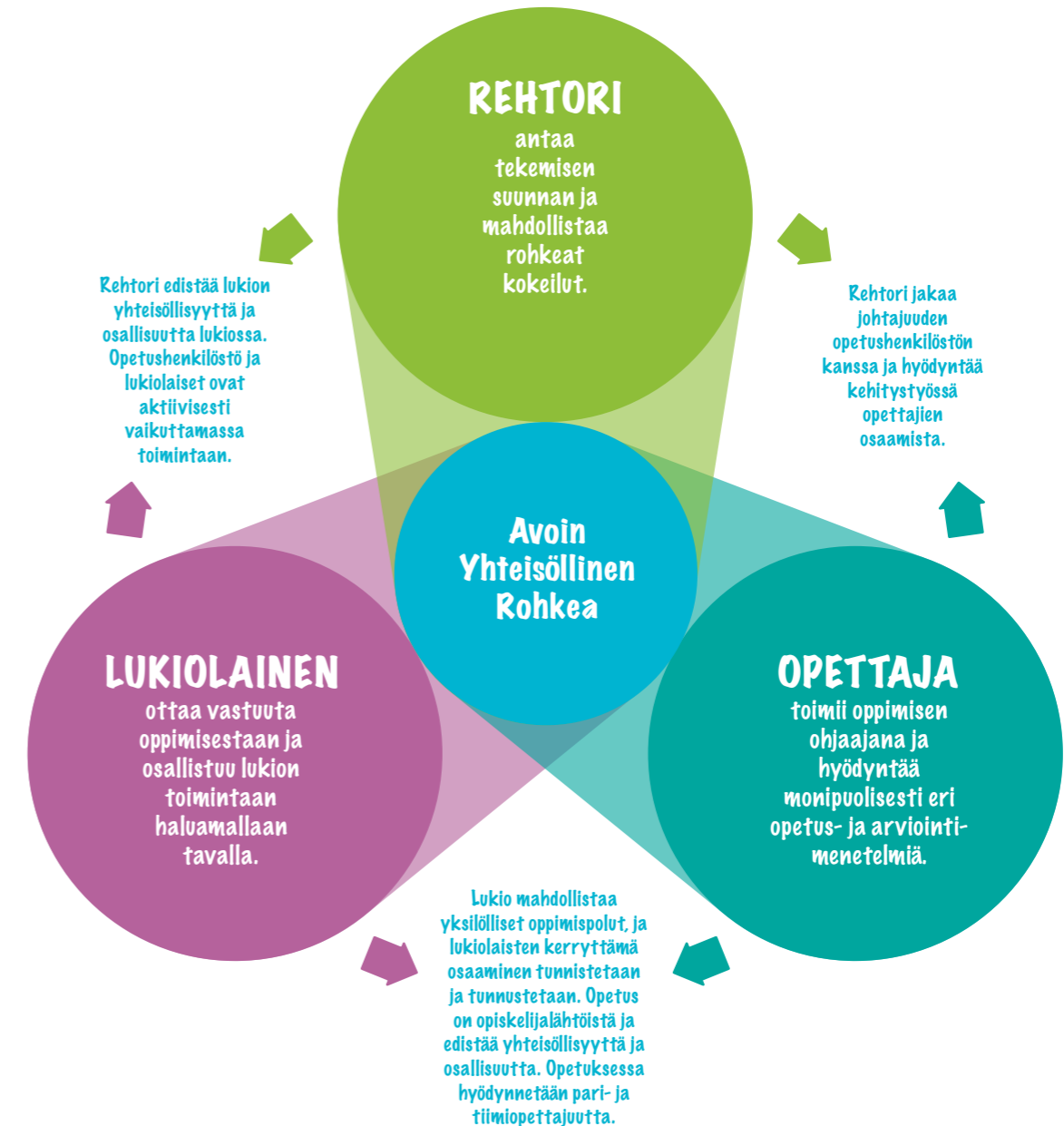
Uuden osaamisen lukiossa rehtorin rooli on antaa lukion toimintakulttuurille suunta ja mahdollistaa rohkeat kokeilut. Rehtori myös kasvattaa lukion verkostoja ympäröivään yhteiskuntaan esimerkiksi luomalla yhteistyötä toisten oppilaitosten, työelämän, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.

Opettajat toimivat oppimisen ohjaajina, mahdollistavat yksilölliset oppimispolut ja hyödyntävät opetustyössä pari- ja tiimiopettajuutta. Opettajat tunnistavat ja

tunnustavat lukiolaisten osaamista esimerkiksi hyödyntämällä monipuolisia arviointitapoja. Opetus on pääasiassa opiskelijalähtöistä. Opettajajohtoisia opetusmenetelmiä käytetään silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Lukiolainen ottaa vastuuta oppimisestaan ja osallistuu lukion toimintaan haluamallaan tavalla. Hän on lukioyhteisön jäsen, joka omalla toiminnallaan edistää toisten opiskelijoiden ja henkilökunnan viihtyvyyttä lukiossa. Opiskelija tunnistaa omaa osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä lisää osaamistaan myös vapaa-ajalla.

UUDEN OSAAMISEN LUKION TOIMINTAKULTTUURI

MITÄ YHTEISTYÖ UUDEN OSAAMISEN LUKIOSSA ON?

Uuden osaamisen lukio toimii yhteistyössä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Yhteistyökumppaneina toimii niin toiset oppilaitokset kuin työelämä, yritykset ja kolmas sektori eli järjestöt ja yhdistykset.

Uuden osaamisen lukio toimii aktiivisesti yhteistyössä päiväkotien ja toisten oppilaitosten, kuten peruskoulujen, lukioiden, ammatillisten oppilaitoksien ja korkeakoulujen kanssa. Yhteistyö toisten oppilaitosten kanssa voi tarkoittaa yhteisiä opintojaksoja, tapahtumia, vierailuja ja opetushenkilöstön välistä yhteistyötä. Yhteistyö korkeakoulujen kanssa tuo lukiolaisille tärkeitä kokemuksia jatko-opintomahdollisuuksista.

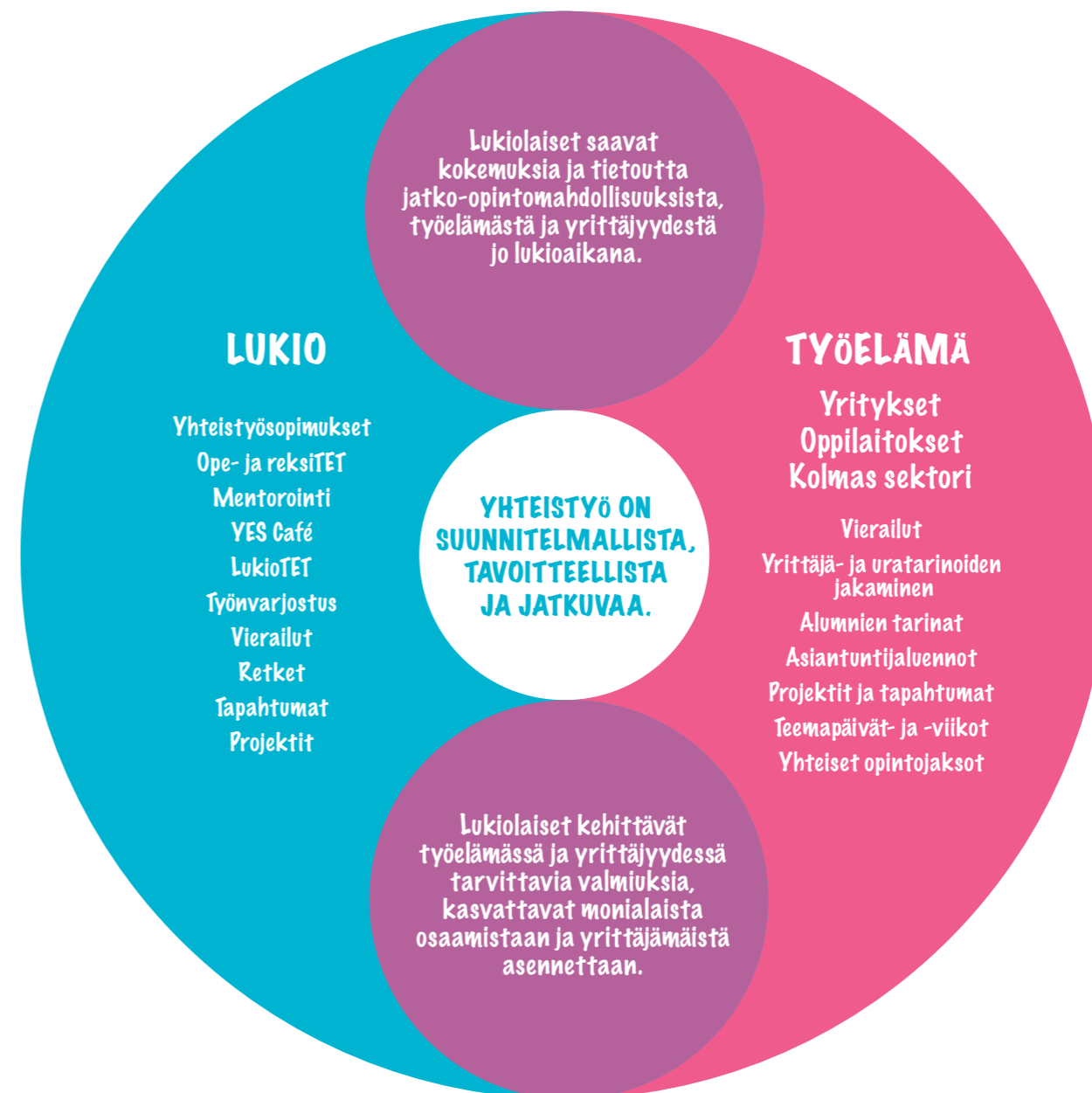
Lukion yhteistyökumppaneita ovat oppilaitosten lisäksi työelämä, yritykset ja kolmas sektori. Lukion ja työelämän tai yrityksen yhteistyö tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opiskelijat pääsevät konkreettisesti tutustumaan työelämään. Työelämän, yrittäjyyden ja kolmannen sektorin edustajat ovat myös arvokkaita yhteistyökumppaneita lukion tapahtumissa ja projekteissa, ja niiden edustajia voi hyödyntää vierailevina asiantuntijoina lukiossa. Yhteistyö voi tarkoittaa myös sitä, että opetushenkilöstö tutustuu työelämään ja yrittäjyyteen ja kasvattaa omia yhteistyöverkostojaan esimerkiksi opeTET-jaksolla tai hyödyntämällä mentorointia.

Yhteistyökumppaneiden löytämiseksi on hyvä tarkastella omaa toimintaympäristöään. Kunnan, kaupungin

tai maakunnan tasolla on erilaisia koulutuksen, työelämän ja yrittäjyyden ekosysteemejä, joista yhteistyökumppaneita voi lähteä etsimään. Ensimmäinen askel on tunnistaa jo olemassa olevat verkostot, kuten lukion alumnit ja henkilökohtaiset kontaktit. Kouluyritysyhteistyön aloittamiseksi on myös tarjolla erilaisia malleja (katso sivu 22).

Yhteistyössä olennaista on se, että se on suunniteltua, tavoitteellista, jatkuvaa ja aitoa yhteistyötä, jossa molemmat osapuolet kokevat hyötyvänsä. Lukion on hyvä tuoda yhteistyökumppaneille esille omia toimintojaan ja osaamistaan, jotta yhteistyötä syntyisi. Uuden osaamisen lukio tarjoaakin rohkeasti osaamistaan työelämän käyttöön.

YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET UUDEN OSAAMISEN LUKIOSSA

UUDEN OSAAMISEN LUKION MAHDOLLISUUDET

Uuden osaamisen lukio tuo uusia mahdollisuuksia ennen kaikkea lukiolaiselle mutta myös lukio-koulutukselle, työelämälle ja yhteiskunnalle. Se vastaa yhteiskunnan ja työelämän muutoksen tuomiin haasteisiin ja valmistaa lukiolaisen kohtaamaan ne esimerkiksi kehittämällä hänen monialaista osaamistaan.

Uuden osaamisen lukion malli auttaa lukiokoulutusta vastaamaan paremmin sille asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiskunnallisella tasolla se vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja torjuu syrjäytymisen riskiä, kun opiskelijat kiinnittyvät yhä paremmin opintoihinsa ja saavat selkeän kuvan tulevaisuutensa suunnitelmista.

HYÖDYT LUKIOLAISELLE

Uuden osaamisen lukiossa lukiolaiselle avautuu mahdollisuuksia räätälöidä opintojaan, osallistua lukion toimintaan ja tunnistaa paremmin omia vahvuuksiaan. Opiskelijan motivaatio oppimiseen kasvaa, ja hänen jatko-opinto- ja urasuunnitelmansa selkeytyvät. Opiskelija saa vahvat työelämä- ja yrittäjyystaidot.

HYÖDYT LUKIOLLE

Kun lukion toimintakulttuuria ohjaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden periaatteet, syntyy lukioon eloisa, osallistava ja aktiivinen yhteisö. Opetushenkilöstön yhteistyö lisääntyy ja kokeilukulttuuri kukoistaa. Toimintakulttuurin muutos synnyttää toiminta-edellytyksiä ja mahdollisuuksia ilmiöpohjaisuuteen. Lukio kasvattaa yhteistyötä sen ulkopuolisten tahojen kanssa.

HYÖDYT TYÖELÄMÄLLE

Uuden osaamisen lukio on työelämälle, yrittäjille ja kolmannelle sektorille houkutteleva yhteistyökumppani. Koulutuksen ja työn suhteesta tulee joustavampi, ja työelämä saa osaavampia työntekijöitä. Pidemmän aikavälin vaikutuksena syntyy uutta yritystoimintaa, ja yrityksille löytyy jatkajia omistajanvaihdoksissa.

HYÖDYT YHTEISKUNNALLE

Uuden osaamisen lukion myötä lukiokoulutus vastaa paremmin sille asetettuihin tavoitteisiin. Kun nuorten hyvinvointi lisääntyy, pienenee myös syrjäytymisen riski. Välivuosien määrä vähenee, ja nuorten koulutusreitti työelämään lyhenee. Korkeakouluihin tulee osaavampia opiskelijoita.

MIKSI UUTTA JA TYÖELÄMÄLÄHTÖISEMPÄÄ LUKIOTA TARVITAAN?

Elämme kiihtyvässä muutoksessa, joka koskettaa erityisesti työelämää. Vanhoja tehtäviä katoaa ja uusia syntyy. Työ myös muuttaa luonnettaan. Yhteinen tekijä muutokselle on osaamisen merkityksen kasvu. Tulevaisuudessa osaamistarpeet ovat yhä dynaamisempia ja monimuotoisempia.

Muutos edellyttää, että koulutuksen tuottamat tiedot, taidot ja valmiudet muuttuvat. Perinteisten valmiuksien lisäksi tarvitaan esimerkiksi entistä vahvempaa kykyä hallita laajoja kokonaisuuksia ja tarkastella asioita moninäkökulmaisesti. Luovuudella, innovatiivisuudella ja opiskelijoiden sisäisellä motivaatiolla on entistä suurempi merkitys. Valmiudet uuden oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä riittävät elämän ja tulevaisuuden hallinnan taidot korostuvat.

Lukiouudistuksessa yleissivistystä vahvistetaan uuden joustavan lukiokoulutuksen rakenteen avulla. Nykymuotoisesta kurssi-käsitteestä luovutaan ja tulevaisuudessa opetussuunnitelman perusteissa määritellyistä sisällöistä muodostetaan opintojaksoja paikallisesti päätettävällä tavalla. Opintojaksot voivat olla laajuudeltaan erilaisia ja pituisia. Opintojakso voi myös koostua useamman oppiaineen sisällöistä.

Oppiainerajat ylittävä opiskelu antaa mahdollisuuden tarkastella ilmiöitä ja asioita moninäkökulmaisesti ja useamman tieteenalan käsittein. Moninäkökulmaisuus antaa vankan perustan kokonaisuuksien ja riippuvuus-suhteiden hahmottamiselle ja valmiuksia kaikkein pirullisimpienkin ongelmien ratkaisemiseen.

Työelämätaidot kuuluvat hyvään yleissivistykseen, ja niiden merkitys nuoren tulevaisuuden rakentamisessa on merkittävä. On arvokasta, että opiskelijoilla on yhteyksiä työelämään jo lukioaikana. Uuteen lukio-lakiin lukioille onkin sisällytetty velvoite korkeakoulu- ja työelämäyhteistyöhön.

Vuoropuhelu lukioiden ja työelämän välillä pitäisi olla arkipäivää. Lukioissa voitaisiin myös hyödyntää lukion ulkopuolisia toimijoita ja erilaisia yhteistyöprojekteja nykyistä vahvemmin. Hyvien yhteistyökäytäntöjen kerääminen ja jakaminen lukioiden, korkeakoulujen ja työelämän välillä tukevat lukiokoulutuksen kehittymistä, uuden lukiolain käytäntöön soveltamista sekä sujuvia siirtymiä lukiosta korkeakouluopintoihin ja työelämään.

Sanni Grahn-Laasonen
opetusministeri

Kokeilukulttuurin tukeminen

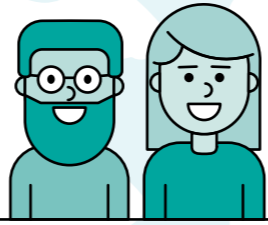
Lukion verkostojen kasvattaminen

Avoin ja osallistava johtajuus

REHTORI

Mahdollistaja ja suunnannäyttävä

OPETTAJA

Oppimisen ohjaaja

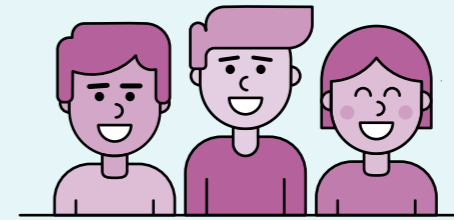
Yrittäjämäinen pedagogiikka

Yksilölliset oppimispolut

Monipuoliset oppimisympäristöt

Pari- ja tiimiopettajuus

Oppiainerajoja ylittävät ja yhdistävät opintojaksot

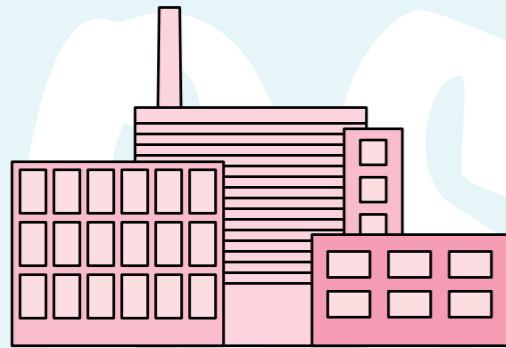

LUKIOLAINEN

Yleissivistys ja laaja-alainen osaaminen

Hyvät jatko-opintovalmiudet

Yrittäjämäiset valmiudet

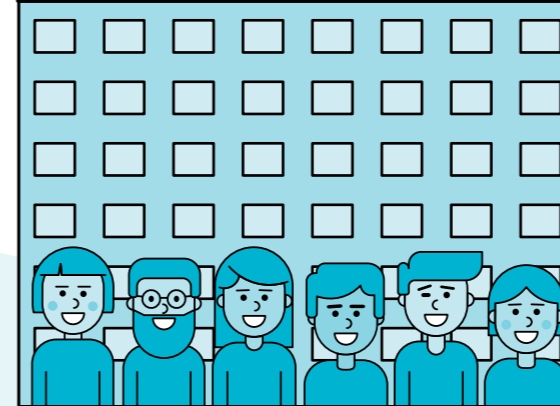
TYÖELÄMÄ JA YRITYKSET

OPS

LUKIO

Oman alueensa aktiivinen kehittäjä

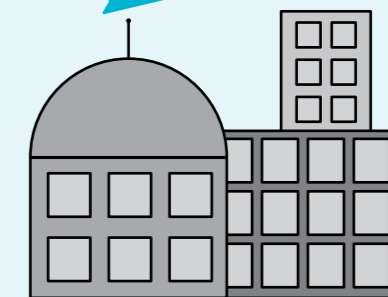

TOIMINTAKULTTUURI

Rohkea Avoin Yhteisöllinen Yrittäjämäinen

Valmiudet jatko-opintoihin, työelämään ja yrittäjyyteen

Yrittäjyyslinjaukset

KORKEAKOULUT

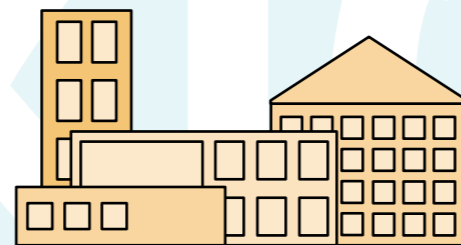
Yhteiset opintojaksot

Alumnit

Projektit

Tapahtumat

Vierailut

MUUT TOIMIJA

Kolmas sektori

Päiväkodit

Peruskoulut

Ammatilliset oppilaitokset

Muut lukiot

HAASTEITA LUKIO-KOULUTUKSEN KEHITTÄMISEN TIELLÄ – ONKO NIITÄ?

Oppiainekeskeisyys ja rakenteet

Lukiossa opiskelu tapahtuu vahvasti oppiainekokoisesti jakso- ja kurssijärjestelmässä. Tällainen järjestelmä ei tue ilmiöpohjaisia ja oppiainerajoja ylittäviä opintojaksoja eikä opettajien välistä yhteistyötä. Haastetta voi lähestyä tarkastelemalla lukion rakenteita uudelleen ja tekemällä kokeiluja, joissa oppiaineet tekevät yhteistyötä ja joissa jakso- ja kurssijärjestelmää kehitetään joustavammaksi. Kokeilujen pohjana voi toimia esim. teemaopintokurssit.

Ylioppilaskokeen ohjaava vaikutus opetukseen

Ylioppilaskokeet mittaavat sitä, mitä lukiossa on opittu. Vai opitaanko lukiossa sitä, mitä ylioppilaskokeet mittaavat? Lukion opetus perustuu opetussuunnitelmaan. Tätä osaamista myös ylioppilaskokeissa mitataan. Opettajohtoinen opetus ei takaa sitä, että opiskelijat oppivat kaiken tarvittavan. Oppimista tapahtuu yhtä lailla opiskelijalähtöisesti opetettaessa, projekteissa ja yhteistoiminnallisissa tehtävissä. Hyödynnä siis rohkeasti monipuolisia opetusmenetelmiä!

Kiire eli puutteelliset aikaresurssit

Lukio-opintoja leimaa kiireen tuntu. Opintojaksoille ei haluta mitään ylimääräistä toimintaa, joka voi viedä aikaa itse opetukselta. On kuitenkin muistettava, että kaikki eivät opi parhaiten samalla tavalla. Oppia voi myös muualla kuin luokkahuoneessa, kuten opintovierailuilla, yhteistyöprojekteissa, tapahtumia järjestäessä yms. Esimerkiksi työelämäyhteistyö on osa opetusta ja opiskelua, ei vain ylimääräinen osa sitä.

Opetushenkilöstön työelämä- ja yrittäjyysosaamisen puutteet

Usein työelämäyhteyksien kehittämisen taustalla koetaan olevan opetushenkilöstön puutteellinen työelämä- ja yrittäjyysosaaminen. Opetushenkilöstölle on tarjolla valmista yrittäjyyskasvatuksen materiaalia esimerkiksi tralla.fi-palvelussa. Eri toimijat tarjoavat opetushenkilöstölle myös koulutusta yrittäjyyskasvatuksesta ja sen työkaluista. Muista, että opettajan ei tarvitse osata itse kaikkea, vaan hän voi hyödyntää muita asiantuntijoita.

Verkostojen luomisen vaikeus

Lukiossa koetaan verkostojen luominen yhteiskuntaan hankalaksi. Lukioiden yhteistyöhön toisten oppilaitosten, työelämän ja yritysten kanssa on kuitenkin luotu erilaisia valmiita malleja ja hyviä käytänteitä. Ota mallit käyttöösi ja lähde laajentamaan verkostojasi. Muista myös hyödyntää lukiosi alumnit ja henkilökohtaiset kontaktisi.

Muutoksen kohtaamisen vaikeus ja jaksaminen

Muutoksen kohtaaminen on vaikeaa ja vaatii muutuskäpykkyyttä eli kykyä toimia muutoksessa. Lukio-koulutusta on viime vuosina kehitetty nopealla tahdilla. Monissa lukioissa kuitenkin tehdään jo paljon toimenpiteitä, joita on esitelty tässä käsikirjassa. Niiden näkyväksi tekeminen on vain jäänyt puolitiehen. Myös yhdessä tekeminen lisää innostusta ja auttaa jaksamaan. Muista myös, että jotta voi tulla jotain uutta, täytyy luopua jostain vanhasta.

Lukioissa vallitsee edelleen vahvana opettajien yksin toimimisen perinne. Oppiminen toisilta, yhdessä tekeminen ja muut kehittyneitä yhteisöllisyyttä ilmentävät käytänteet ovat Suomessa vertailumaita harvinaisempia.

OKM, LUKIOSELVITYS 2017

ROAD MAP UUDEN OSAAMISEN LUKIOON

TOIMINTA-KULTTUURI

Testaa, kartoita ja arvioi, mitä lukiossa jo tehdään ja mitä voitaisiin kehittää.

Kehitä rohkeaa, avointa ja yhteisöllistä toimintakulttuuria.

Tee pieniä kokeiluja. Ota parhaat käytännöt käyttöön!

Laajenna oppimisympäristöjä koulun ulkopuolelle.

Muista virtuaaliset oppimisympäristöt.

Suunnittele ja toteuta koulun tapahtumia yhteistyötä tehden. Osallista lukiolaiset!

Tee jatkuvaa ja tavoitteellista yhteistyötä työelämän ja muiden oppilaitosten kanssa.

REHTORI

Suunnittele lukuvuoden toiminnot yhdessä opetushenkilöstön ja lukiolaisten kanssa.

Hyödynnä jaettua johtajuutta ja tiimityöskentelyä.

Kouluta opetushenkilöstö, jotta heillä on tarvittava osaaminen lukion kehittämiseen ja opetuksen monipuolistamiseen.

Rakenna verkostoja muihin oppilaitoksiin ja työelämään.

Anna tilaa kokeiluille ja rohkaise niihin.

OPETTAJA

Suunnittele ja rakenna opetuksesi niin, että hyödynnät monipuolisia opetusmenetelmiä.

Mieti rooliasi opettajana: siirry opettajasta oppimisen ohjaajaksi.

Tee yhteistyötä muiden opettajien kanssa.

Verkostoidu ja hanki kumppaneita. Muista hyödyntää jo olemassa olevat kontaktit!

Suunnittele yhteistyötä muiden oppilaitosten, työelämän ja yritysten kanssa.

Hyödynnä jo valmiita malleja ja materiaaleja.

Arvioi opetustasi ja seuraa kehitystäsi.

LUKIOLAINEN

Ota vastuu oppimisestasi: opit elämää varten!

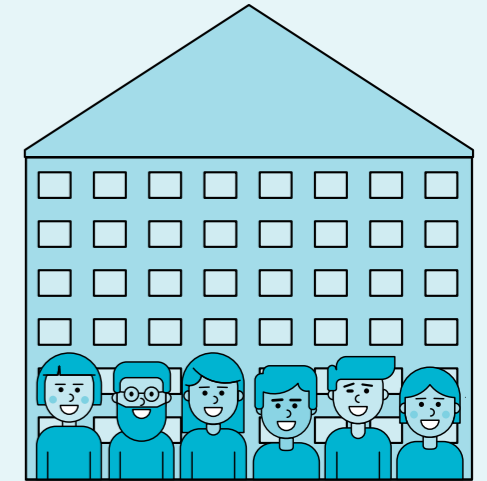
Ota osaa lukiosi toimintaan haluamallasi tavalla.

Opiskele myös yhdessä kavereiden kanssa. Oppiminen on mukavaa, kun se tehdään yhdessä!

Mieti osaamistasi: millaista osaamista olet kerryttänyt harrastuksissasi, vapaa-ajalla, mitä rakastat tehdä? Hyödynnä tätä myös opinnoissasi!

Tutustu eri ammatteihin ja yrittäjyyteen: lue lehtiä ja kirjallisuutta, etsi tietoa, juttele jatko-opinnoista ja työelämästä eri ihmisten kanssa.

Osallistu työelämään tutustumisjaksolle opintojesi aikana.

UUDEN OSAAMISEN LUKIO

NAPPAA TÄSTÄ UUDEN OSAAMISEN LUKION PARHAAT KÄYTÄNTEET!

YES – Lukiot työelämään -hankkeessa 17 lukiota eri puolilta Suomea lähti rohkeasti kehittämään ja pilotoimaan erilaisia lukiokoulutuksen työelämäyhteistyön ja työelämä- ja yrittäjyyskasvatuksen malleja. Syntyi joukko käytännönläheisiä malleja, joilla lukiot voivat lähteä kehittämään lukiolaisten ja opetushenkilöstön työelämä- ja yrittäjyysosaamista sekä lukion toimintakulttuuria.

Lisää
lukiokoulutuksen
malleja löydät
osoitteesta
tralla.fi/uuden-osaamisenlukio

Nivelvaiheen vahvistaminen ja sujuvoittaminen

Lukiolaisille tarjottiin *Sociala medier - Synlighet, analys och effekt* -kurssi, jossa käsiteltiin sosiaalista mediaa ja sen analyysia. Kurssin järjesti touko-kesäkuussa 2018 Hanken Svenska Handelshögskolan, ja lukiolaiset opiskelivat kurssilla yhdessä korkeakouluopiskelijoiden kanssa. Lukiolainen sai kurssista viiden opintopisteen suorituksen. Kurssiin sisältyi vierailu Niken pääkonttorilla Amsterdammisissa.

“Kurssin jälkeen opiskelijoiden kiinnostus opiskeluun kauppakorkeakoulussa kasvoi. Opiskelijat saivat huomattavasti selkeämmän kuvan siitä, miten yliopisto-opinnot on järjestetty ja mitä yliopistossa opiskelu vaatii. Lisäksi monet kurssille osallistuneista kiinnostuivat ottamaan lisää lukiokursseja yrittäjyyteen ja liiketalouteen liittyen. Yhteistyömme Hanken Svenska Handelshögskolanin kanssa antoi positiivista esimakua siitä, millaisia mahdollisuuksia uusi lukiolaki meille antaa.”

Joakim Bonns, rehtori, Korsholms gymnasium

LukioTET

Opiskelijat suorittavat kaksi kuuden tunnin mittaista TET-päivää. Toinen päivästä voi olla opiskelijan kesätyöpaikassa tai työpaikassa. Vähintään toinen päivä tulee suorittaa varsinaisessa TET-paikassa. Yleisohjeena on, että TET-paikka tulee valita mahdollisuuksien mukaan niin, että valinta tukee omia ura- ja koulutussuunnitelmia. TET-päivät suoritetaan sopivana ajankohtana esimerkiksi lomalla tai koeviikon vapaapäivinä. TET-jaksosta tehdään raportti, ja se kuuluu osaksi OPO2-kurssia.

Kotkan lyseo ja Haminan lukio

”Kehitimme Haminan lukioon joustavan TET-mallin, koska halusimme madaltaa opiskelijoiden kynnystä tutustua työelämään ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. TETin tarkoituksena on antaa suuntaa lukiolaisten jatko-opintoihin ja tulevaan työuraan. Opiskelijoiden palaute tetistä on ollut positiivista, ja osan urasuunnitelmat ovat selkiytyneet TETin aikana.”

Anni Hartikainen, opinto-ohjaaja,
Haminan lukio

YES Lukiotreffit

Lukiotapahtuma, jossa on inspiroiva puhuja. Tapahtuman tavoitteena on innostaa nuoria yrittäjyyteen tarjoamalla esikuvia. Yhteistyötahoina tapahtumassa voi olla paikalliset yrittäjät, yrittäjäjärjestö ja kunta tai kaupunki. Tapahtumia toteutetaan säännöllisesti esimerkiksi kerran vuodessa tai kuukaudessa. Kesto voi vaihdella 15 minuutista yhteen koulupäivään.

“Vuosien 2017 ja 2018 yrittäjyyspäivien tapahtumat olivat antoisia. Vuoden 2017 pääpuhujana oli entinen freestyle-laskija Pekka Hyysalo, joka inspiroi opiskelijoita tarinallaan. Vuonna 2018 tapahtumassa esiintyi innostava mediapersoonan Arman Alizad, jonka yrittäjyystarina vei kuulijat mennessään. Niin Hyysalo kuin Alizad antoivat nuorille motivaatiota ja rohkeutta etsiä omaa juttua.”

Susanna Kajander, Pieksämäen lukio

Lisää
lukiokoulutuksen
malleja löydät
osoitteesta
**tralla.fi/uuden-
osaamisenlukio**

YES Business Tour

YES Business Tour on opetushenkilöstölle suunnattu tutustumisretki alueen yrityksiin. Kiertoaajeluun valitaan erilaisia yrityksiä. Ajelun aikana opetushenkilöstö tutustuu alueen elinkeinoelämään, luo kontakteja yrittäjiin ja yrityksiin sekä saa ideoita yhteistyölle. Vierailujen kesto yrityksiin vaihtelee, ja osaan yrityksistä voidaan myös tutustua bussista käsin. Bussissa voi olla mukaan "host", joka kertoo alueen elinkeinoelämän tunnuspiirteistä.

Raision lukio ja YES Varsinais-Suomi

Business Race -tapahtuma

Raision lukio järjesti kumppaneineen Raisio Business Race -tapahtuman. Kilpailijoina olivat raisiolaiset opiskelijat 4–5 hengen ryhmissä eli yhteensä yli 300 nuorta. Alueen yritykset, yhdistykset ja muut työelämän toimijat järjestivät tehtäväpisteitä eri puolilla Raisiota. Tehtävät liittyivät yrittäjyyteen, työelämään, yritysten asiakkaisiin ja tuotteisiin sekä tärkeisiin kansalaistaitoihin ja -velvollisuuksiin. Nuoret kiersivät pienryhmissä suorittamassa yritysten järjestämiä tehtävärasteja ja kilpailivat Raisio Business Race -voittajaryhmän tittelistä.

"Raisio Business Race tarjoaa hauskan ja helpon tavan tutustua työelämään ja yrityksiin sekä vahvistaa paikallista lukion ja työelämän välistä yhteistyötä."

Tuula Putkuri, opinto-ohjaaja, Raision lukio

MUITA HYVIÄ ESIMERKKEJÄ

Projektiviikko

Yksi viikko irroitettiin normaalista opetuksesta. Sen aikana tarjolle asetettiin erilaisia kursseja, joista lukiolaiset valitsivat itselleen mieluisimman kurssin. Opettajat suunnittelivat ja toteuttivat kurseja tiimeissä ja myös ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa.

Mikkelin lukio ja Ristiinan lukio

Lukiot ja työelämä -projekti

Lukiot ja työelämä -projektissa kehitettiin lukioon soveltuvia työelämäyhteistyön malleja palvelumuotoilun keinoin. Yhteiselle työelämätarjottimelle syntyi projektin tuloksena yhteensä kuusi lukion työelämäyhteistyön mallia. Projektiin osallistui 12 lukiolaista, ja projekti opinnollistettiin lukioissa heille. Opiskelijoiden ääni ja toiveet työelämälähtöisestä lukiosta tulivat projektissa hyvin esille.

Hyvinkään Sveitsin lukio, Mäntsälän lukio ja Nurmijärven yhteiskoulun lukio

Jakso viikossa

Opintojaksolla opiskellaan viikon ajan vain yhtä kurssia. Tällainen opintojakso mahdollistaa joustavat opetusmenetelmät sekä erilaisten vierailujen järjestämisen. Jaksolla tarjottavat kurssit on suunniteltu useiden eri oppiaineiden opettajien yhteistyönä työelämälähtöisesti. Esimerkiksi biologian ja kemian työkurssilla tutustuttiin pienpanimo toiminnan kautta oppiaineiden käytännön sovelluksiin.

Kiimingin lukio

Suomi Design - Ideasta tuotteeksi

Kurssi, jossa tutustuttiin suomalaisiin suunnittelijoihin sekä eettiseen tuotantoon. Kurssin alussa inspiraationa toimi asian tuntijan luento. Lisäksi käytiin vierailulla tutustumassa designin historiaan. Opiskelijat suunnittelivat viikon aikana oman tuotteen ja toteuttivat sen muotoilijan vetämässä työpajassa.

Ristiinan lukio ja Mikkelin lukio

Koeviikko Kotkan lyseossa

Kotkan lyseossa lähdettiin tarkastelemaan ja kehittämään lukion koeviikkoa. Koeviikon rakennetta muutettiin niin, että kukin kurssi sai koeviikolta oman päivänsä. Tämä mahdollistaa yritysvierailut ja muun pidemmän työskentelyn.

Kotkan lyseo

OpeTET

OpeTET on päivän pituinen työelämäpäivä opoille ja opettajille haluamassaan yrityksessä tai työpaikassa. OpeTETin kokemukset jaetaan opettajankokouksessa suullisesti ja reflektoidusti raportoiden.

Haminan lukio

Teamari-kurssi eli monialainen projektikurssi

Tiimikurssilla opetetaan matematiikan, fysiikan, historian, englannin ja kuvataiteen ykköskurssit yhtenä kokonaisuutena. Tavoite on eheyttää oppimista ainerajat ylittävällä kokonaisuudella.

Mäntsälän lukio

Yrittäjyyslinja

Yrittäjyyslinja on tarjolla kaikille lukiolaisille. Yrittäjyyslinja on yrittäjyysopinnoista ja -tapahdumista koostuva viiden kurssin laajuinen kokonaisuus, joka suoritetaan ensimmäisen ja toisen lukiovuoden aikana. Opiskelijoille on tarjolla myös yksittäinen YH06-yrittäjäkurssi, joka kuuluu niin sanotusti pakollisena yrittäjyyslinjan opiskelijoille.

Raision lukio

Opettajien valmennusprosessi

Kolme lukukautta kestävä opettajavalmennus, jonka tavoitteena on opettajayhteisön yrittäjämäisten ja tiimiopettajuuteen perustuvien toimintatapojen kehittäminen ja lukion suhteiden vahvistaminen ympäröivään yhteiskuntaan.

Mäntsälän lukio

Yrittäjäaamukahvit

Opettajat ja yrittäjät tapaavat aamukahvien merkeissä lukiolla. Kahvihetken kuuluu tutustumista yrittäjyyteen ja työelämään sekä yhteistyöprojektien suunnittelua.

Nivalan lukio

Lisää
lukiokoulutuksen
malleja löydät
osoitteesta
tralla.fi/uuden-osaamisenlukio

YES – LUKIOT TYÖELÄMÄÄN -HANKE

YES – Lukiot työelämään on Valtakunnallisen YES ry:n koordinoima ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke, joka alkoi huhtikuussa 2016 ja päättyi vuoden 2018 lopussa.

Hankkeessa oli mukana 17 lukiota eri puolilta Suomea, joihin rakennettiin työelämälähtöisempää lukio-koulutusta ja luotiin konkreettisia malleja tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena oli muuttaa lukiokoulutus pysyvästi.

Hankkeessa mukana olevat lukiot lähtivät YES-verkoston tukemana aktiivisesti luomaan omia yhteistyöverkostoja työelämään. Lisäksi he kokeilivat toimintamalleja, joissa nuorille luotiin mahdollisuuksia vahvistaa työelämätaitoja sekä -tietoja ja joissa kehitettiin lukion toimintakulttuuria esimerkiksi hyödyntämällä yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja monipuolisia oppimisympäristöjä. Työelämä oli alusta alkaen vahvasti mukana lukioiden kehitystyössä.

**Hankelukioissa toimintaan
osallistui liki 4 500
opiskelijaa vuosittain.**

**Opetushenkilöstöä lukioissa
on yli 400.**

YES – LUKIOT TYÖELÄMÄÄN -HANKKEESSA MUKANA OLI 17 LUKIOTA KUUDELTA ERI YES-ALUEELTA.

YES Varsinais-Suomi:
Laitilan lukio
Raision lukio

YES Keski-Uusimaa:
Mäntsälän lukio
Nurmijärven yhteiskoulun lukio
Hyvinkään Sveitsin lukio

YES Kotka-Hamina
Karhulan lukio
Haminan lukio
Kotkan lyseo

YES Pohjois-Pohjanmaa
Oulunsalon lukio
Nivalan lukio
Utajärven lukio
Kiimingin lukio

YES Etelä-Savo
Mikkelin lukio
Ristiinan lukio
Pieksämäen lukio

YES Pohjanmaa
Vasa övningsskolas gymnasium
Korsholm gymnasium

HALUATKO KUULLA LISÄÄ?

yesverkosto.fi

@yesverkosto

UUDEN OSAAMISEN LUKION MALLINNUS PALVELU- MUOTOILUN AVULLA

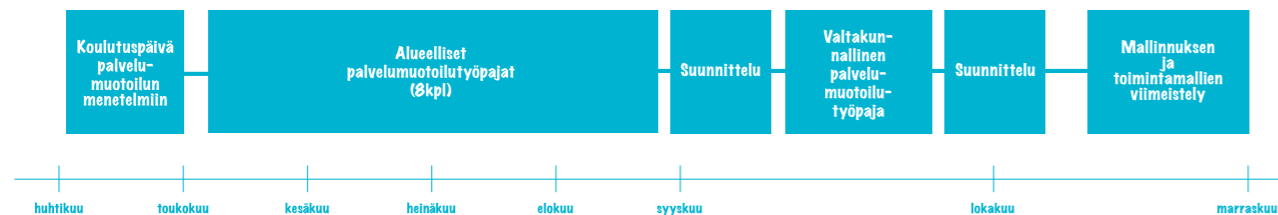
Tämä uuden osaamisen lukion mallinnus on syntynyt YES - Lukiot työelämään -hankkeessa toteutetun palvelumuotoiluprosessin tuloksena. Halusimme lähteä kokeilemaan uutta tapaa kerätä hankkeen tuloksia yhteen ja siksi päädyimme hyödyntämään palvelumuotoilua hankkeen loppuvaiheessa.

Keväällä 2018 lähdimme yhteistyöhön palvelumuotoilutoimisto ABCC Oy:n Elina Järvisen ja Tomi Tallqvistin kanssa, jotka suunnittelivat hankkeen tulosten keräämiseksi palvelumuotoiluprosessin. Prosessin aikana keräsimme näkemyksiä työelämälähtöisen lukion sisäisestä toimintakulttuurista, työelämäyhteistyön muodoista ja siitä, millaista osaamista ja ymmärrystä lukiolaisten tulisi saada tulevaisuuden työelämälähtöisestä lukiosta.

Palvelumuotoiluprosessi toteutettiin kahdessa vaiheessa: Ensimmäisessä vaiheessa järjestettiin

kahdeksan alueellista palvelumuotoilupajaa, joihin osallistui hankelukioiden rehtoreita, lukiolaisia, opetushenkilöstöä sekä työelämän asiantuntijoita tai yrittäjiä. Näiden pajojen tulokset koottiin yhteen, minkä jälkeen järjestettiin valtakunnallinen työpaja, jossa kohderyhmänä oli hankelukioiden rehtorit ja muut yrittäjyyden, yrittäjyyskasvatuksen tai koulutuksen toimijat. Näiden pajojen tuloksena saimme tietoa siitä, miten rehtorit, lukiolaiset, työelämä ja koulutusalan toimijat näkevät tulevaisuuden lukion.

Palvelumuotoiluprosessin tuloksena syntyneistä ajatuksista on koostettu tämä käsikirja. Haluamme kiittää pajoihin osallistuneita aktiivisesta osallistumisesta ja arvokkaiden näkökulmien tuomisesta osaksi hankettamme!

Valtakunnallinen YES ry

yesverkosto.fi